

TEMA 37. OSMA BOŽJA ZAPOVED

»Osma zapoved prepoveduje v odnosih z bližnjim pačiti resnico. (...) Kršitve resnice z besedami ali dejanji izražajo odklanjanje, da bi sprejemali nase prizadevanje za to, kar je pravilno« (*Katekizem*, 2464).

1. ŽIVETI V RESNICI

»Ker vsem ljudem pripada dostojanstvo osebe (...), jih že njihova narava sama priganja, so pa tudi nravno dolžni, iskati resnico, zlasti tisto, ki se tiče religije. Dolžni so tudi držati se spoznane resnice in vse svoje življenje uravnavati po njenih zahtevah.«¹

Človekova nagnjenost k spoznanju resnice in izražanju resnice v besedah in dejanjih je zabrisana zaradi greha, ki je v človeški naravi pustil rano, in sicer kot nevednost v umu in kot zlobo v volji. Zaradi posledic greha je oslabela ljubezen do resnice in ljudje drug drugega goljufajo, pogosto iz sebičnosti in koristoljubja. S pomočjo Kristusove milosti pa kristjan lahko doseže, da njegovo življenje vodi resnica.

Krepost, ki nagiba, da vedno govorimo resnico, se imenuje *resnicoljubnost*, *iskrenost* ali *odkritost* (prim. *Katekizem*, 2468). Ta krepost ima tri temeljne značilnosti:

– *iskrenost do samega sebe*: pomeni priznati resnico o lastnem zunanjem in notranjem ravnanju: nameni, misli, čustva itd.; brez strahu pred tem, da bi *prišli resnici do dna*, brez zatiskanja oči pred stvarnostjo;²

– *iskrenost do drugih*: človeško sožitje bi bilo nemogoče, če med ljudmi ne bi bilo vzajemnega zaupanja, se pravi, če ne bi govorili po resnici ali če se ne bi držali npr. pogodb, ali bolj na splošno, dogovorov, dane besede (prim. *Katekizem*, 2469);

– *iskrenost do Boga*: Bog ve vse, toda ker smo njegovi otroci, želi, da mu to povemo. »Božji otrok se obrača h Gospodu kot k Očetu. Njegov odnos ni hlapčevski, ni formalen priklon, zgolj vljudnost, ampak je poln odkritosrčnosti in zaupanja. Bog se ne zgraža nad ljudmi. Bog

¹ II. VATIKANSKI KONCIL, Izjava *Dignitatis humanae*, 2. Prim. *Katekizem*, 2467.

² Prim. SV. JOŽEFMARIJA, *Pot*, 33 in 34; *Brazda*, 148: »divja iskrenost« pri spraševanju vesti.

se ne naveliča naše nezvestobe. Naš nebeški Oče odpusti vsako žalitev, ko se sin povrne k Njemu, ko se pokesa in prosi odpuščanja. Naš Gospod je tako očetovski, da prehití našo željo po odpuščanju in nam z odprtimi rokami pride milostno naproti.«³

Iskrenost pri zakramentu spovedi in v duhovnem vodstvu sta izredno učinkovita načina za rast v notranjem življenju: v preprostosti, v ponižnosti in v drugih krepostih.⁴ Iskrenost je bistvena za vztrajanje v hoji za Kristusom, kajti Kristus je Resnica (prim. Jn 14,6).⁵

2. RESNICA IN LJUBEZEN

Sveto pismo uči, da je treba povedati resnico z ljubeznijo (Ef 4,15). Iskrenost je tako kot vsako krepost treba živeti zaradi ljubezni in z ljubeznijo (do Boga in do ljudi): obzirno in razumevajoče.

Bratski opomin: je evangelijska praksa (prim. Mt 18,15), s katero se bližnjega opozori na kakšen prekršek ali pomanjkljivost, da bi se lahko popravil. To je velik izraz ljubezni do resnice in dobrote. V določenih primerih je to lahko resna dolžnost.

Preprostost v odnosih do drugih. Preprostost je navzoča takrat, ko se namen povsem naravno kaže v dejanjih. Preprostost izhaja iz ljubezni do resnice in iz želje, da bi se le-ta nepopačeno izražala v dejanjih z vso naravnostjo, brez prisiljenega obnašanja: temu pravimo tudi *iskrenost življenja*. Tako kot ostale moralne kreposti mora preprostost in iskrenost urejati razumnost, da bi bili resnični kreposti.

Iskrenost in ponižnost. Iskrenost je pot za rast v ponižnosti (»hoja v resnici« je govorila sv. Terezija Avilska). Napuh, ki tako zlahka vidi napake drugih — in jih napihuje ali si jih celo izmišlja —, se ne zaveda lastnih. Neurejena ljubezen do osebne odličnosti skuša vedno onemogočiti, da bi se videli takšne, kakršni smo, v vsej naši bedi.

³ SV. JOŽEFMARIJA, *Jezus prihaja mimo*, 64.

⁴ Prim. SV. JOŽEFMARIJA, *Kovačnica*, 126-128.

»Iskrenost je nepogrešljiva za napredovanje v združenosti z Bogom.

— Če v svoji notranjosti, otrok moj, nosiš "krastačo", jo izpljuni! Povej, tako kot ti vselej svetujem, najprej tisto, kar ne bi hotel, da se izve. Ko človek izpljune "krastačo" pri spovedi, kako dobro se počuti!« (*Kovačnica*, 193).

⁵ »Iskrenost: z Bogom, z voditeljem, s tvojimi brati ljudmi. — Tako sem gotov tvojega vztrajanja« (SV. JOŽEFMARIJA, *Brazda*, 325).

3. PRIČEVANJE O RESNICI

»Pričevanje je dejanje pravičnosti, ki ugotavlja resnico ali jo daje spoznati« (*Katekizem*, 2472). Kristjani imajo dolžnost pričevati o Resnici, ki je Kristus. Zato morajo biti na jasen način in dosledno priče evangelija, brez da bi svojo vero skrivali. Nasprotno ravnanje – pretvarjanje – bi pomenilo sramovati se Kristusa, ki je rekel: »Kdor bo mene zatajil pred ljudmi, ga bom tudi jaz zatajil pred svojim Očetom, ki je v nebesih« (*Mt* 10,33).

»Mučeništvo je najvišje pričevanje za resničnost vere; mučeništvo pomeni pričevanje, ki gre prav do smrti. Mučenec pričuje za umrlega in vstalega Kristusa, s katerim je zedinjen po ljubezni« (*Katekizem*, 2473). Pred izbiro med zanikanjem vere (z besedo ali dejanjem) in med izgubo zemeljskega življenja mora biti kristjan pripravljen dati življenje: »Kaj namreč koristi človeku, če si ves svet pridobi, svoje življenje pa zapravi?« (*Mr* 8,36). Kristus je bil obsojen na smrt, ker je pričeval o resnici (prim. *Mt* 26,63-66). Mnogi kristjani so bili mučenci, ker so ostali zvesti Kristusu, in »kri mučencev je postala seme novih kristjanov.«⁶

»Če mučeništvo sestavlja vrhunec pričevanja za нравno resnico, vrhunec, h kateremu je razmeroma malo poklicanih, pa vendarle obstaja konkretno pričevanje, z ozirom na katerega morajo vsi kristjani biti pripravljeni, da ga vsak dan dajejo, tudi za ceno trpljenja in težkih žrtev. Kajti spričo mnogovrstnih težav, ki jih more zvestoba do brezpogojnosti nramnega reda terjati tudi v najbolj navadnih okoliščinah, je kristjan ob pomoči božje milosti, izprošene v molitvi, poklican k včasih heroičnemu prizadevanju, pri čemer ga podpira krepost srčnosti, s pomočjo katere more – kakor uči sv. Gregor Veliki – "z ozirom na večno nagrado težave tega sveta celo ljubiti" (*Moralia in Job*, 7,21,24).«⁷

4. KRŠITVE RESNICE

»"Laž je v tem, da kdo reče kaj napačnega z namenom, da bi drugega varal" (SV. AVGUŠTIN, *De mendacio*, 4,5). Gospod ožigosa v laži delo hudobnega duha: "Hudiča imate za očeta ... v njem ni resnice. Kadar laže, jemlje iz svojega, ker je lažnik in oče laži" (*Jn* 8,44)« (*Katekizem*, 2482).

»Teža laži se meri v skladu z naravo resnice, ki jo laž popači, v skladu z okoliščinami, nameni tistega, ki jo zagreši, v skladu s škodo, ki jo utrpijo tisti, ki so njene žrtve« (*Katekizem*, 2484). Lahko je predmet smrtnega greha, »kadar hudo prizadene kreposti pravičnosti in ljubezni« (*prav tam*). Lahkomiselno ali *prazno* govorjenje (prim. *Mt* 12,36) zlahka pripelje do laži (nenatančno ali krivično presojanje, pretiravanje, obrekovanje).

⁶ »Martyrum sanguis est semen christianorum« (TERTULIJAN, *Apologeticus*, 50. Prim. SV. JUSTIN, *Dialogus cum Tryphone*, 110: PG 6,729).

⁷ SV. JANEZ PAVEL II., Okr. *Veritatis splendor*, 6. 8. 1993, 93. Prim. SV. JOŽEFMARIJA, *Pot*, 204.

Krivo pričevanje in kriva prisega: »Kadar je resnici nasprotujoče govorjenje izrečeno pred javnostjo, dobi posebno težo. Pred sodiščem postane krivo pričevanje. Če je podano pod prisego, gre za krivo prisego« (*Katekizem*, 2476). Storilec je obvezan škodo popraviti.

»Spoštovanje do dobrega imena vseh prepoveduje vsako ravnanje in vsako besedo, ki bi jim mogla povzročiti neupravičeno škodo« (*Katekizem*, 2477). Pravica do časti in do dobrega imena – tako lastnega kot tujega – je dobrina, ki je dragocenejša od bogastva, je velikega pomena za osebno, družinsko in družbeno življenje. Grehi zoper dobro ime bližnjega so:

– *predrzna sodba*: kadar kdo brez zadostne utemeljitve domnevno moralno krivdo bližnjega priznava kot resnično (npr. če sodi, da je nekdo ravnal s slabim namenom, četudi to ni ugotovljeno). »Ne sodite in ne boste sojeni. Ne obsojajte in ne boste obsojeni« (*Lk* 6,37) (prim. *Katekizem*, 2477);

– *blatenje*: je vsaka krivična pregrešitev zoper dobro ime bližnjega. Lahko je dveh vrst: *opravljanje*, kadar kdo brez sorazmerno tehtnega razloga razkriva resnično obstoječe grehe ali napake bližnjega; in *obrekovanje*, kar pomeni pripisovati bližnjemu neresnične grehe ali pomanjkljivosti. Obrekovanje vsebuje dvojno zlo: zoper resnicoljubnost in zoper pravičnost (ki je tem hujše, čim večje in čim bolj razširjeno je obrekovanje).

Dandanes so takšne kršitve zoper resnico ali dobro ime pogoste v sredstvih obveščanja. Tudi zaradi tega je potrebno imeti nekaj zdravega kritičnega duha pri branju novic v časopisih, revijah, na televiziji itd. Naivno ali slepo jemanje vsega kot resnično vodi k oblikovanju napačne sodbe.⁸

Vedno, kadar je bil nekdo očrnjen (bodisi z opravljanjem ali z obrekovanjem), je povzročitelj obvezan storiti, kar more, da bi bližnjemu povrnil dobro ime, ki ga je po krivici oškodoval.

Treba se je izogibati sodelovanju pri teh grehih. Pri oškodovanju dobrega imena bližnjega so v različni meri soudeleženi: kdor uživa v poslušanju obrekovalca in se veseli tega, kar govori; nadrejeni, ki ne prepreči opravljanja na račun podrejenega, in kdorkoli, ki – kljub neodobravanju tega greha – iz strahu, iz brezbržnosti ali iz sramežljivosti ne opomni oz. ne zavrne obrekljivca ali opravljalca, ter kdor lahkomišelnost širi namigovanja drugih v škodo ugleda tretje osebe.⁹

Kršitev resnice je tudi vsaka beseda ali ravnanje, »ki z *laskanjem*, *prilizovanjem* ali *dobrikanjem* bližnjega opogumlja ali potrjuje v hudobiji njegovih dejanj in izprijenosti

⁸ »Sredstva družbenega obveščanja (posebno množična) lahko povzročijo nekakšno pasivnost pri uporabnikih, saj iz njih naredijo malo čuječe porabnike sporočil ali predstav. Uporabniki si bodo v razmerju do množičnih sredstev obveščanja nalagali umerjenost in disciplino. Oblikovati si bodo morali razsvetljeno in pravilno vest, da se bodo lažje upirali manj poštenim vplivom« (*Katekizem*, 2496).

Zaposleni, ki delajo na področju javnega mnenja, imajo dolžnost, da širijo informacije, »da služijo resnici in ne žalijo ljubezni. Enako skrbno si bodo prizadevali za spoštovanje do narave dejstev in do meja kritične sodbe glede oseb. Izogibati se morajo skušnjavi, da bi zašli v blatenje« (*Katekizem*, 2497).

⁹ Prim. SV. JOŽEFMARIJA, *Pot*, 49. Zahrbtno opravljanje je še posebej zlonosen sovražnik edinosti v apostolatu: »je nesnaga, ki umaže in ohromi apostolat. – To je dejanje proti ljubezni, jemlje moč, prežene mir in prekine povezavo z Bogom« (SV. JOŽEFMARIJA, *Pot*, 445. Prim. *prav tam*, 453).

njegovega vedenja. Prilizovanje je velik greh, če postane sokrivo za pregrehe in velike grehe. Želja, da bi izkazali uslugo ali prijateljstvo, ne opravičuje dvoličnosti govorjenja. Prilizovanje je mali greh, kadar želi biti samo prijetno, izogniti se kakšnemu zlu, odpomoči kakšni potrebi, doseči zakonite ugodnosti« (*Katekizem*, 2480).

5. SPOŠTOVANJE ZASEBNOSTI

»Blagor in varnost drugega, spoštovanje do zasebnega življenja, skupni blagor, to so zadostni razlogi za molk o tem, kar ni potrebno, da bi bilo znano, ali pa za uporabo diskretne (zadržane) govorice. Dolžnost izogibati se pohujšanju pogosto narekuje strogo diskretnost. Nihče ni dolžan razkriti resnice tistemu, ki nima pravice, da bi jo poznal« (*Katekizem*, 2489). »Pravica do priobčevanja resnice ni brezpogojna« (*Katekizem*, 2488).

»Tajnost zakramenta sprave je sveta in ne sme biti izdana pod nobeno pretvezo. "Spovedna tajnost je nedotakljiva; zato je prepovedano, da bi spovednik z besedo ali na kakršenkoli način in iz kateregakoli razloga kakorkoli izdal spovedanca" (ZCP, kan. 983, §1)« (*Katekizem*, 2490).

O poklicnih tajnostih in na splošno o vsaki naravni tajnosti je treba molčati. Razkrivanje teh tajnosti pomeni kršitev spoštovanja do človekove zasebnosti in lahko predstavlja greh zoper pravičnost.

Potrebno je ohranjati pravilno zadržanost v zvezi s privatnim življenjem oseb. Vmešavanje v zasebno življenje ljudi, ki jih veže političen ali javni položaj, in objavljanje teh informacij v medijih je vredno obsojanja, kolikor to krši njihovo zasebnost in svobodo (prim. *Katekizem*, 2492).

Sredstva družbenega obveščanja imajo odločilen vpliv na javno mnenje. So nadvse pomembno področje za apostolat v obrambo resnice in krščanstva.

Juan Ramón Areitio

Osnovna literatura

Katekizem katoliške Cerkve, 2464-2499.

Priporočeno branje

SV. JOŽEFMARIJA, Homilija *Krščansko spoštovanje osebe in njene svobode*, v *Jezus prihaja mimo*, 67-72.